

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО ОРГАНІЗМУ ДО КОМПЛЕКСНОГО ВПЛИВУ ЛАНДШАФТІВ.

Підтримання гомеостазу є однією із основних функцій біосистем будь якого типу складності. Це відбувається на усіх рівнях організації життя. Згідно із принципом Ла Шательє-Брауна рівноважна термодинамічна система реагує на будь яке збурення спричинене зовні, так щоб зменшити його наслідки.

Відповідно до законів еволюції, будь який вид виробляє закріплені генетично адаптаційні реакції до факторів навколишнього середовища. В дуже рідкісному випадку спостерігається одна еволюційна зміна на один чинник середовища. Чим складніший вид, тим складніша комплексна реакція. Найчастіше відмічається складна багаторівнева реакція підтримки гомеостазу на екосистему в цілому. Як відомо, гомеостаз реалізується на усіх рівнях організації життя: субклітинному, клітинному, тканинному, органів, систем органів, організмів, психологічному, соціальному. Таким чином, адаптацію можна розділити на такі типи: анатомо-фізіологічна, психологічна і психосоціальна. Якщо допустити, що людські популяції еволюціонували в визначених типах ландшафтних екосистем, то ми маємо спостерігати найвищі показники пристосованості саме до них. За сучасними палеонтологічними даними людина сформувалася в африканських саванах. Однак, згодом відбулося розселення поверхнею усієї планети. Виникає актуальне запитання – в нових для себе екосистемах проявляється чи ні адаптаційна реакція пов'язана із саванним ефектом.

Адаптованість і дезадаптація – це комплексна реакція людського організму, яка починається і розгортається на психічному рівні. Щоб визначити рівень адаптованості-дезадаптації ми досліджували такі психічні стани: незручність, дискомфорт, страх, гнів, агресія (дезадаптація); задоволення, радість, емоційне піднесення (адаптація), спокій, захоплення, святенність, дикість, відчуття душевного піднесення, злість, розслабленість, пригнічення, збудження, невпевненості в собі, благоговіння, голод.

Аналіз таких станів як незручність, дискомфорт, страх, гнів, агресія (дезадаптація); задоволення, радість, емоційне піднесення (адаптація); та інші. Увесь ряд емоційних станів, пов'язаний із пристосованістю до умов середовища було оцінено за рейтинговою шестибальною шкалою. В попередніх дослідженнях були отримані середні значення для лісів – 4,89; для узлісь та галявин – 5,2; для полів – 4,83. Тут ми можемо спостерігати нормальний розподіл Гауса, який відповідає закону оптимуму. Іншими словами ми можемо припустити, що саме галявини та узлісь є ландшафтами до яких найбільш пристосована людина.

Цю гіпотезу підтверджено графічним аналізом, де враховувались усі сумарні показники досліджуваних емоцій та ряд екосистем розставлений в порядку спадання загального проективного покриття (затіненості) або біомаси фанерофітів (проективне покриття плюс висота деревостану). Лінія тренду відповідає тенденція, яка спостерігається, виходячи із закону оптимуму та правила толерантності Шелфорда. Однак, графічний аналіз показав дуже низькі показники достовірності апроксимації. В подальшому потрібно провести серію досліджень направлених у цьому напрямі (з врахуванням проективного покриття, ярусності та висоти деревостану). Збільшення числа виборок і запровадження спеціальних фільтрів для учасників експерименту за генетичними, соціальними відмінностями та специфікою особистого досвіду.

Також під час подальших експериментів необхідно зменшити кількість помилок суб'єктивізму та максимально об'єктивні і загальноприйняті методики екосистемології й психології. Розширення кількості і різноманітності екосистем та учасників експерименту (з врахуванням різних вікових груп (від дітей до людей похилого віку), свідомість яких формувалася під впливом міських або сільських ландшафтів, на територіях з різною присутністю природних екосистем, а також ймовірний попередній досвід перебування людини в аналогічному ландшафті, що може носити психотравмуючий чи протилежний йому досвід.

На сьогодні, робочою гіпотезою підтвердженою першими експериментами є позитивна адаптаційна дія узлісних, галявинних та рідколісних екосистем із автотрофним блоком союзів рослинних угруповань *Trifolion medii Th.Müll 1962*, *Geranion sanguinei R.Tx 1961*, *Potentillo albae-Quercion petraeae Br.-Bl. 1932 et Rivas-Martines 1972*. Фізіологічно за набором ряду біоморф вони найближчі до африканських саван де ймовірно відбулася еволюція людини. Таким чином, спостерігаємо «саванний ефект», який в помірних широтах замінюється «узлісним ефектом».